

ANA-BABA VE ERGEN İLİŞKİLERİNİN DAVRANIŞSAL AİLE SİSTEMLERİ MODELİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

Gül N. Eryüksel
Ege Üniversitesi

ÖZET

Bu çalışmada Davranışsal-Aile Sistemleri modeline temellendirilmiş bir ölçek olan Ana-Baba ve Ergen İlişki Envanterinin (PARQ) çevirisi yapılmış, iç tutarlılığı, faktör yapısı ve kriter geçerliği incelenmiştir. Araştırmaya normal ve psikiyatrik örneklemelerden 12-18 yaşları arasında, orta sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerden gelen 259 ergen, 254 anne ve 204 baba olmak üzere toplam 717 denek katılmıştır. PARQ alt ölçeklerine ait iç tutarlılık katsayıları gerek ergenler gerek anne-babalar için çoğunlukla .70 ve üstünde çıkmıştır. Faktör analizi, PARQ'ın, modelde öngörüldüğü ve orijinalinde de ortaya çıktığı gibi, Açık Çatışma/Beceri Yetersizlikleri, Bilişler/İçselleştirilmiş İnançlar ve Aile Yapısı olmak üzere üç faktörden oluştuğunu göstermiştir. Normal ve psikiyatrik sorunu olan ergen ve ailelerinin karşılaştırıldığı kriter geçerliği sonuçları ise, aileyi olumlu görme ve/veya gösterme eğiliminin özellikle ana-babalar için kontrol edilmesi gereken önemli bir değişken olduğunu ortaya koymuştur. Araştırmadan elde edilen bulgular ayrıca PARQ'ın orijinal güvenilirlik ve geçerlik çalışmasından elde edilen bulgularla karşılaştırılarak tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Ana-Baba ve Ergen İlişkileri, Davranışsal-Aile Sistemleri Modeli

ABSTRACT

In this study, Parent-Adolescent Relationship Questionnaire (PARQ) which is based upon Behavioral-Family Systems model was translated into Turkish and internal consistency, factor structure and criterion-related validity of the questionnaire were investigated. 259 adolescents (aged 12-18 years) and 458 parents (254 mothers and 204 fathers) coming from families of middle socio-economic status formed the normal and psychiatric samples in the study. Most of the internal consistency coefficients obtained from the Turkish adolescents and parents were found to be above .70. Factor analyses yielded 3 factors which were named as problem solving communication skills, cognitions/ internalized beliefs and family structure, corresponding to theoretical model and the original factor structure of PARQ. Analyses regarding criterion-related validity which involved comparisons of normal and psychiatric adolescent and parents, revealed a conventionalization tendency especially for the Turkish parents. Findings of the study were also discussed in the light of the data obtained in the original reliability and validity of the PARQ.

Keywords: Parent-Adolescent Relationship, Behavioral Family-Systems Model

Ergenlik döneminde aile ilişkilerinin ele alınması son yıllarda giderek önem kazanmakta ve disiplinlerarası bir çalışma alanı haline gelmektedir. Bazı yazarlar bu dönemde ana-baba ve ergen arasında bir çatışma yaşandığını, bu çatışmanın gelişimsel olarak ergenlik dönemine

uyum sağlama sürecinin bir parçası olduğunu belirtmektedirler (Grotevant ve Cooper, 1985; Montemayor, 1983; Robin, 1979). Bazı yazarlar ise, ergenlik döneminde ciddi bir çatışmanın yaşanmadığını, pek çok ailenin çocuklarıyla yakın ve sıcak ilişkiler sürdürürken bu döneme

uyum sağlayabildiğini ileri sürmektedirler (Kandel ve Lesser, 1972; Offer ve ark., 1981).

Ancak, özellikle sorunlu ergenlerle çalışan klinisyenler, bu dönemde ana-baba-ergen arasındaki çatışmanın yardım almayı gerektirecek kadar ciddi boyutlara ulaşabildiğini belirtmektedirler. Buradan hareketle, ana-baba-ergen arasındaki çatışmayı kavramsallaştırma, değerlendirme ve tedavi etme konusunda çeşitli yaklaşımlar ileri sürülmektedir (Cockram ve Beloff, 1978; Robin ve Foster 1989; Robin, Koepke ve Nayar, 1985). Robin ve Foster'ın (1984; 1989), ana-baba ve ergen arasındaki çatışmayı ele alan Davranışsal-Aile Sistemleri modeli bu tür yaklaşımlardan biridir. Davranışsal-Aile Sistemleri modeline göre, ergenlik döneminde gencin bireyselleşme talepleriyle birlikte ortaya çıkan ana-baba ve ergen çatışmasının düzeyini veya önemini a) problem çözüme ve iletişim becerileri, b) içselleştirilmiş inançlar ve c) aile yapısındaki faktörler belirlemektedir (Robin ve Foster, 1984; 1989; Robin, Koepke ve Nayar, 1985). Buluşa ermenin yol açtığı biyolojik ve psikolojik değişiklikler ergenin bağımsızlık arayan davranışlarını artırır (Ackerman, 1984; Cooper, Grotevant ve Condon, 1983; Grotevant ve Cooper, 1982; Minuchin, 1974; Montemayor, 1983). Ergenlik döneminde, gencin bağımsızlık arayışını ortaya koyan davranışları o güne dek kurulmuş olan aile homeostatisini en azından bir süre için bozar (Robin ve Foster, 1989). Daha açık bir deyişle, ergenin bağımsızlık talebi karşısında, aile sisteminin kontrolü ve dengeyi yeniden kurma çabası, ana-baba ve ergen arasında bir süre için bile olsa çatışma yaratır. Böylece ana-babanın veya aile sisteminin, ergenin bağımsızlaşma süreci karşısında göstereceği tutum, bu dönemin başedilebilecek bir huzursuzluktan, yardım almayı gerektirecek ciddi bir çatışmaya dönüşmesine neden olabilir (Robin ve Foster, 1984; 1989; Robin, Koepke ve Nayar, 1985).

Davranışsal-Aile-Sistemleri modeline göre, "aile üyelerinin iletişim ve problemleri ele

alabilme becerileri, birbirleri ile olan etkileşimlerinin temelini" oluşturur (Robin ve Foster, 1989). Problem çözüme ve iletişim becerilerinde yetersizlik, tartışmaların bir çözüme ulaştırılmasını engelleyerek ebeveyn-ergen çatışmasını artırıcı bir unsur olabilirler. Hemen her ailede problem çözüme ve iletişim becerilerinde belli bazı düzeylerde yetersizlikler olabilir. Fonksiyonlarını normal olarak sürdürebilen aileler, ergenliğe özgü bağımsızlık ihtiyacıyla uygun bir şekilde başedebilirken; sorunlu ailelerin, problem çözüme ve iletişim becerilerinde ciddi düzeyde sorunları olduğu ve bu yönde bir yardım aldıklarında çatışmayla başedebildikleri görülmektedir (Robin, 1979; 1984).

Robin ve arkadaşları (1984; 1989; Robin, Koepke ve Nayar, 1985; Vincent-Roehling ve Robin, 1986) Beck ve arkadaşlarının (1974; 1976) görüşlerini sosyal öğrenme kuramının temel kavramları ile birlikte ele alarak ana-baba ve ergen arasındaki ilişkilerde bilişsel faktörlerin etkilerini açıklamaya çalışmışlardır. Robin ve arkadaşlarına göre aile üyelerinin, ana-baba olma, çocuk yetiştirme, aile yaşamı hakkındaki inançları, beklentileri ve yüklemeleri birbirleriyle ilişkilerinde önemli bir rol oynar. Adı geçen yazarlar, ana-babaların çocukları ile, ergenlerinde ana-babaları ile ilgili bazı katı, gerçekçi olmayan veya çarpıtılmış bilişlerinin aile üyeleri arasındaki iletişimi engelleyeceğini, bu durumun problemlerin çözümsüz kalmasına neden olacağını ve aile üyeleri arasında çatışmanın giderek artacağını ileri sürmektedirler.

Robin ve Foster (1984; 1989; Robin, Koepke ve Nayar, 1985) Davranışsal-Aile Sistemleri yaklaşımı içinde, Aile Yapısı kuramında yer alan ittifaklar (alignments) ve bütünlük kavramlarını da ele almışlardır. Buna göre ittifak, aile sistemi içinde belli bazı işlevleri yüklenmiş bir kişinin yanında veya karşısında yer almak anlamına gelmektedir (Minuchin, 1974; Aponte ve VanDeusen, 1991). Her ailede, aile üyelerinin bazı amaçlar veya

bazı etkinlikler için biraraya veya birbirlerine karşı geldiği görülebilir. İttifaklar çeşitli biçimlerde ortaya çıkabilirler. En sık üzerinde durulan ve Davranışsal-Aile Sistemleri yaklaşımında da ele alınan ittifak biçimleri, Minuchin'in (1974) tanımladığı koalisyonlar ve üçgenleşmedir. Diğer yanda bütünlük kavramı, aile üyeleri arasındaki yakınlık ve birlikteliğin bir boyut üzerindeki miktarı veya aile üyelerinin birbirlerine olan duygusal bağlılığı olarak açıklanabilir. Bütünlük duygusunun bir uçta düşük, diğer uçta yüksek olmak üzere farklı düzeyleri olduğu bildirilmektedir (Minuchin, 1974; Olson ve ark., 1979; 1983). Bütünlük duygusunun düşük olması durumunda aile üyeleri arasında uzaklık veya ayrışıklık olduğu; bütünlük duygusunun yüksek olması durumunda ise aile üyeleri arasında aşırı yakınlık veya ailede yapışıklık olduğundan söz edilmektedir. Sağlıklı ailelerin bütünlük açısından dengede, daha açık bir deyişle iki uç noktanın ortasında yer almaları gerektiği düşünülmektedir (Aponte ve Van Deusen, 1991; Minuchin 1974; Olson ve ark., 1979).

Ana-baba ve ergen arasındaki ilişkileri iletişim, problem çözme becerileri, ittifaklar ve bütünlük duygusu açısından tek tek veya birarada ele alan çeşitli kuramsal yaklaşımlar bulunmaktadır. Aile ilişkilerini bir bütün olarak değerlendirmek isteyen klinisyenlerin ise genellikle çok sayıda ve birbirinden bağımsız ölçeği kullanmak zorunda kaldığı ve ana-baba ile ergen arasındaki ilişkileri değerlendiren ölçekler arasında hem ergenler hem ana-babalar için paralel formları olan ölçeklerin az sayıda olduğu bildirilmektedir (Grotevant ve Carlson, 1989; Robin ve Foster, 1989). Gerek temellendirildikleri örneklem, gerekse kuramsal çerçeve ile bağları farklı olan birden fazla ölçek kullanılması ile ilgili sınırlılıklara değinen Robin, Koepke ve Moye (1990) Davranışsal-Aile Sistemleri modeline temellendirilmiş olan Ana-Baba ve Ergen İlişki Envanteri'ni (Parent-Adolescent Relationship Questionnaire- PARQ) geliştirmişlerdir. Türkiye'de de aile ile ilgili

araştırmalarda, araştırmacıların yabancı ölçekleri çevirme veya kültürümüze özgü aile değerlendirme araçları geliştirme çabalarına rastlanmaktadır (örn., Fişek, 1992; Gülerce, 1992; Tuğrul, 1996). Bununla birlikte, PARQ'nın tek bir değerlendirme aracıyla aile ilişkilerinin çok boyutlu değerlendirilebilmesine olanak tanınması; ana-baba ve ergenler için hazırlanmış paralel formlarının olması; sosyal beğenirlik eğilimini değerlendirmeye yönelik bir alt ölçeğinin bulunması nedeniyle Türkçe'ye çevrilmesinin, kültürümüzde güvenirlilik ve geçerliğinin test edilmesinin ileride yapılacak çalışmalar açısından uygun bir adım olacağı düşünülmüştür.

YÖNTEM

Örneklem

Araştırmada normal ve psikiyatrik olmak üzere iki farklı örneklem grubu yer almıştır. Tablo 1'de araştırmaya katılan ergenlerin ve ana-babaların genel dağılımına ilişkin frekans ve yüzdeler sunulmuştur.

Tablo 1. Normal ve psikiyatrik örneklemdaki ergenler ve ana-babaların genel dağılımına ilişkin frekans ve yüzdeler

Örneklem	Ergen	Anne	Baba	Toplam
Normal f	140	134	108	382
%	36.6	35.1	28.3	100.0
Psikiyatrik f	119	120	96	335
%	35.5	35.8	28.7	100.0
Toplam f	259	254	204	717
%	36.1	35.4	28.5	100.0

Normal örneklem grubu, İzmir'de farklı sosyo-ekonomik düzeyleri temsil eden okullarda yapılan uygulamalar sonucunda oluşturulmuştur. Normal örneklem grubunda yer alan ergenlerin 86'sı (%61.4) kız, 54'ü (%38.6) erkektir. Kız ergenlerin yaş ortalaması 15.67 (SS=1.38, ranj=13-18) olup, erkek ergenlerin yaş ortalaması 15.85'dir (SS=1.43, ranj=13-18). Bu değerler tüm grup için X=15.74, SS=1.40'dır. Normal örneklemdaki ergenlerin %91.4'ü ana-babalarının evliliklerinin halen devam ettiği ailelerden gelmektedirler.

Normal örneklem grubundaki ergenlerin ana-babaları olarak araştırmaya 134 anne, 108 baba katılmıştır. Annelerin yaş ortalaması 42.07 (SS=5.43, ranj=31-57); babaların yaş ortalaması ise 46.70'dir (SS=5.59, ranj=35-67). Normal örneklemdeki annelerin eğitimde geçirdikleri süre, yıl olarak ortalama 8.96 (SS=4.17); babaların ilgili ortalamaları ise 10.57'dir (SS=4.29).

Araştırmanın psikiyatrik örneklem grubundaki ergenler ise, İzmir'deki çocuk ve ergen psikiyatri kliniklerine ilk kez başvurular arasında seçilmiştir. Psikiyatrik örneklemdeki ergenlerin tanuları: 1) anksiyete, depresyon, somatizasyon gibi semptomların belirgin olduğu içe yönelmiş davranış bozuklukları (%22.6) 2) saldırganlık, evden, okuldan kaçma, madde kötüye kullanımı gibi semptomların belirgin olduğu dışa yöneltilmiş davranış bozuklukları (%13.4) 3) aile çatışması ve ergenlik dönemi sorunları (%38.6) 4) enuresis nokturna ve keke-melik (%21) ile son olarak 5) hipomanik mizaç, referans fikirleri gibi daha ciddi belirtiler (%4.4) olarak özetlenebilir. Psikiyatrik örneklemdeki ergenlerin 73'ü kız (%61.3), 46'sı (%38.7) erkektir. Kızların yaş ortalaması 14.86, (SS=1.94, ranj=12-18); erkeklerin yaş ortalaması 14.91'dir (SS=1.68, ranj=12-18). Tüm grup için bu değerler, $X=14.88$ ve $SS=1.84$ olarak hesaplanmıştır.

Psikiyatrik örneklem grubundaki ergenlerin ana-babaları olarak araştırmaya 120 anne ve 96 baba katılmıştır. Annelerin yaş ortalaması 39.91 (SS=5.18, ranj=31-57); babaların yaş ortalaması ise 44.64 (SS=5.31, ranj=36-63) olarak hesaplanmıştır. Annelerin eğitim yıl ortalamaları 8.53 (SS=4.10); babaların eğitim yıl ortalamaları ise, 10.67'dir (SS=3.82).

Araştırmaya katılan gerek normal (%77.9) gerek psikiyatrik (%87.5) örneklem grubundaki ergenlerin büyük çoğunluğu ortasosyoekonomik düzeydeki ailelerden geldiklerini bildirmişlerdir.

Bilgi Toplama Araçları

Araştırmada Robin ve arkadaşları (1986; 1990) tarafından bir dizi çalışma sonucunda geliştirilen Ana-Baba ve Ergen İlişki Envanteri (PARQ) ile bireysel bilgi toplama formları kullanılmıştır. Toplam 16 alt ölçekten oluşan PARQ'da ergenler için 284, ana-babalar için 250 doğru/yanlış şeklinde yanıtlanan madde bulunmaktadır. Ergenler, anne ve babalarını, anne-babalar ise çocuklarını aşağıda belirtilen boyutlarda değerlendirmektedirler..

Problem çözme - iletişim becerileri:

Bilişsel-davranışsal yaklaşımdaki bazı tanım ve kavramları değerlendirmek için geliştirilmiş olan genel bir boyuttur. Problem Çözme-İletişim Becerilerinde gerek kuramsal gerekse pratik nedenlerle altı alt ölçek yer almaktadır. Genel Anlaşmazlık (Global Distres): Ana-baba ve ergen arasında varolan genel çatışma ve hoşnutsuzluğu, aralarındaki ilişki biçimini değiştirme isteğini değerlendirmeye yönelik bir alt ölçektir (Örn., Anne-babamla ben çok kavga ederiz).. İletişim: Ana-baba ve ergenin aralarındaki iletişim biçimini, algıladıkları suçlanmaları, savunucu ifadeler kullanıp kullanmadıklarını, diğer bir deyişle, olumlu ve olumsuz iletişim biçimlerini ölçmeye yönelik bir alt ölçektir (Örn., Çocuğumla yaptığım konuşmalar sinir bozucudur). Problem Çözme Becerileri: Ana-baba ve ergenin problemlerini algılayabilme, üzerinde tartışabilme, problemlerini açık seçik tanımlayıp, çözümler arama ve çözümleri karşılıklı değerlendirip anlaşmalara varabilme becerilerini değerlendirmeye yönelik bir alt ölçektir (Örn., Yaptığımız konuşmalarda, çocuğum kendi görüşlerini açıkça ifade eder). Yakınlık / Düşmanlık (Warmth/Hostility): Sevgi ve yakınlık ile öfke ve kızgınlık arasında değişen duygusal boyutu değerlendirmeye yöneliktir (Örn., Çocuğum bana genellikle düşmanca davranır). Okul Çatışması: Ana-baba ve ergen arasında, ev ödevleri, notlar, sınavlar gibi genelde okulla ilgili konularda var olan çatışmaları değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir (Örn.,

Annem nerede, ne zaman ve nasıl çalışmam gerektiği konusunda söylenip durur). Kardeş Çatışması: Kardeş ve/veya kardeşler arasındaki kavga ve tartışmaları, kıskançlık duygularını değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. Ayrıca ergenler için ana-babanın kardeşler arasında farklı muamele yapıp yapmadığını araştıran maddeleri de içermektedir (Örn., Kardeş(ler)ime güvenmem).

Bilişler / içselleştirilmiş inançlar: Bilişsel yaklaşımdaki bazı kavramların ana-baba ve ergen arasındaki ilişkilere aktarılması sonucunda geliştirilmiş bir boyuttur. Ana-baba ve ergenin birbirleri hakkında sahip olabilecekleri beş bilişsel çarpıtmayı içerir. Ergenler için özerklik, haksızlık ve onaylanma; ana-babalar için itaat, kötü niyet ve kendini-suçlama alt ölçekleri bulunmaktadır. Ergenler ve ana-babalar için mahvetme (ruinasyon) ve mükemmelliyetçilik alt ölçekleri ise ortaktır. Mahvetme: Ana-babaların gençlere çok fazla özgürlük tanınması halinde geleceklerini kolayca mahvedebileceklerine ilişkin inançlarını; ergenin ise, ana-babasının getirdiği kısıtlamalar yüzünden gençlik yıllarının kolayca mahvolabileceğine dair abartılı inançlarını değerlendiren bir alt ölçektir (Örn., Eğer çocuğuma çok fazla serbestlik tanırsam, kendi geleceğini mahvedebilir). Mükemmelliyetçilik: Ana-babanın çocuklarının kusursuz ve mükemmel bir genç olması gerektiğine dair inançlarını; ergenin ise mükemmel bir genç olmakla ilgili abartılı inançlarını değerlendirmeye yönelik maddelerden oluşmaktadır (Örn., Gençlerin hatalar yapması büyük bir zayıflık belirtisidir). Özerklik (Autonomy): Ergenlerin ana-babalarından bağımsız olmayla ilgili beklenti ve isteklerinin derecesini, istedikleri kadar özgür davranmaya hakları olduğuna dair abartılı inançlarını değerlendirmeye yöneliktir (Örn., Gençler kendileri ile ilgili tüm kurallara kendileri karar verebilmelidirler). Haksızlık (Unfairness): Ergenlerin, ana-babalarının kendilerine kolayca haksızlık edebileceklerini, ana-babaların getirdiği kuralların doğasında bir haksızlık/adaletsizlik

olduğuna ilişkin inançlarını ölçmeye yönelik maddelerden oluşmuştur (Örn., Anne-babaların gençleri çok fazla kısıtlamaları, çok büyük bir haksızlıktır). Onaylanma (Approval): Ergenlerin ana-babaları tarafından beğenilmemeyi katlanılmaz bir durum olarak algılayıp algılanmadıkları ile ilgili maddelerden oluşmuştur (Örn., Yaptıkları herşeyin anne-babaları tarafından onaylanması, gençler için çok önemlidir). İtaat (Obedience): Ana-babaların çocuklarının kendilerine her şartta itaat etmeleri gerektiğine dair gerçekçi olmayan taleplerini değerlendirmeye yönelik bir alt ölçektir (Örn., Gençler daima anne-babalarına itaat etmelidir). Kötü Niyet (Malicious Intent): Ana-babaların, çocuklarının kendilerini incitmek, üzme veya kızdırmak için kasıtlı bir şekilde istenmeyen davranışlar sergilediklerine dair inançlarını değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir (Örn., Gençler anne-babalarının canını sıkmak amacıyla kasten kötü davranırlar). Kendini Suçlama (Self-blame): Ana-babaların çocuklarının kusur veya hatalarından kendilerini sorumlu tutmalarıyla ilgili inançlarını değerlendirmeye yönelik maddelerden oluşmuştur (Örn., Kötü arkadaşları olan gençlere anne-babaları doğru değerleri öğretememişlerdir).

Aile yapısı: Aile sistemleri kuramına özgü olan Koalisyonlar, Üçgenleşme ve Bütünlük kavramlarını değerlendirmek amacıyla oluşturulmuştur: Koalisyonlar (Coalitions): Aile üyeleri arasındaki ikili ittifakları değerlendirmek üzere geliştirilmiştir. Anne, baba veya ergenin ikili koalisyonlarla bir diğerine karşı düzenli ve sürekli bir şekilde taraf olmalarını olası üç durum için değerlendiren bir alt ölçektir. Anne-Baba Koalisyonu, Ergen-Anne Koalisyonu, Ergen-Baba Koalisyonu hakkında bilgi alınabilecek şekilde hazırlanmıştır (Örn., Babam ve ben annemin fikirlerine aldırmayız). Üçgenleşme (Triangulation): Burada aile üyelerinden ikisinin üçüncü bir üyeyi kendi taraflarına çekmeye çalışması söz konusudur. Üçgenleşmede üçüncü üye her iki tarafın da desteklenme ihtiyacını karşılayabilmek için

genellikle kendisini ortada kalmış hisseder ve bocalar. PARQ'da ergenin, annenin ve babanın ortada kaldığı üçgenleşmeyi araştıran alt ölçekler bulunmaktadır (Örn., Anne-babamın anlaşmazlıklarında kendimi sık sık arada kalmış hissederim). Bütünlük (Cohesion): Aile içindeki bağlılık ve beraberlik duygularının yapışıklıktan (enmeshed) ayrışıklığa (disengaged) doğru bir boyut üzerinde değerlendirilmesi amacıyla geliştirilmiş bir alt ölçektir (Örn., Biz birbirine çok bağlı bir aileyiz).

PARQ'da kuramsal temellerden ziyade pratik amaçlarla iki ek alt ölçek daha geliştirilmiştir. Somatik Uğraşlar (Somatic Concerns): Ana-baba veya ergenin sorumluluktan kaçmak, ilgi çekmek veya karşı taraftan duygusal yakınlık sağlamak amacıyla fiziksel şikayetleri veya hastalığı kullanmasını değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir (Örn., Çocuğum sorumluluktan kaçmak için sık sık hastalık bahane eder). Olumlu Görme/Gösterme: Robin, Koepke ve Moye'nin (1990) "conventionalization" olarak adlandırdıkları bu alt ölçek, aile üyelerinin sosyal beğenirlik yönünde davranma eğilimlerini değerlendirmek üzere geliştirilmiştir. Olumlu Görme/Gösterme alt ölçeği, kişinin ailesinin olumlu özelliklerini, diğer alt ölçeklerde tepki yanlılığına yol açacak şekilde abartma eğilimini değerlendirebilmek amacıyla geliştirilmiştir (Örn., Hiçbir ailenin bizden daha mutlu olabileceğini düşünemiyorum).

PARQ'ın güvenilirlik ve geçerliğinin incelendiği ilk çalışmalarda, 43 sorunlu 41 sorunsuz ana-baba ve ergenin katıldığı bir araştırmada, sorunlu ana-baba ve ergenler, sorunlu olmayanlara göre, genel anlaşmazlık, iletişim, problem çözüme, yakınlık/düşmanlık, okul çatışması, kardeş çatışması, inançlar, birlikte yapılan aktivitelerle ilgili alt ölçeklerin tümünde daha fazla çatışma ve olumsuz etkileşim ifade etmişlerdir (Robin, 1985). 431 maddelik ilk versiyonun kullanıldığı ve ölçeğin PARI (Parent Adolescent Relationship Inventory) olarak adlandırıldığı bu ilk çalışmada, .26 ile .97 ara-

sında değişen iç tutarlık katsayılarının ortalaması .75 olarak bulunmuştur. Robin (1985) bu çalışmada, ana-baba ergen çatışmasının çok boyutlu değerlendirilmesinde PARI'nin umut verici bir araç olarak belirlediği sonucuna varmıştır.

Robin, Koepke ve Moye, (1990) daha sonra, PARI'nin maddelerini aile terapistlerine değerlendirmişler ve madde analizi yapmışlardır. 10-19 yaşları arasında (%52 kız; %48 erkek) ergen çocukları olan 577 ailenin yer aldığı ve ölçeğin PARQ olarak adlandırıldığı bu çalışmada iç tutarlık katsayıları, ana-babalar için 16 alt ölçeğin 10'nunda .70'in üzerinde; ergenler için 16 alt ölçeğin 11'inde .70'in üzerinde bulunmuştur. PARQ'ın Oblimin Rotasyon kullanılarak irdelenen faktör analizi sonunda, ergenlerde varyansın topluca %59'unu, ana-babalar için %61'ini açıklayan ve Davranışsal Aile-Sistemleri modeli ile tutarlı üç faktör bulunmuştur. Aynı çalışmada PARQ'ın kriter geçerliği, dışa dönük davranış bozukluğu tanısı almış (örn., dikkat bozukluğu, hiperaktivite, karşıt gelme bozukluğu veya davranım bozukluğu) "sorunlu" grup, "normatif grup" ve sorunsuz olduklarını belirten "iyi uyumlu" grup olmak üzere üç farklı örneklem grubu kullanılarak irdelenmiştir. Robin, Koepke ve Moye (1990) PARQ'ın dışa dönük davranış bozukluğu tanısı alan grubu, iyi uyumlu gruptan ve normatif gruptan ayırt edebildiğini ve bunun PARQ'ın kriter geçerliğinin iyi bir kanıt olduğunu bildirmişlerdir.

PARQ'ın Türkçe Çeviri Çalışması

PARQ'ın çeviri işlemi araştırmacı dışında eğitimi en az doktora düzeyinde olan ve İngilizce'yi iyi derecede bilen üç psikologla yürütülmüştür. PARQ, uzmanlar tarafından birbirlerinden bağımsız bir şekilde İngilizce'den Türkçe'ye çevrilmiştir. Daha sonra uzmanlar biraraya gelerek, ait olduğu alt ölçeği en doğru ve anlaşılır şekilde yansıtan madde çevirilerini belirlemişlerdir. İkinci bir aşamada, Türkçe'yi

çok iyi derecede bilen ve Türk ergenlerle çalışan bir Amerika'lı ile Türkçe madde çevirilerinin orijinaline uygunluğu gözden geçirilmiştir. Son olarak, araştırmanın amacını ve içeriğini hiç bilmeyen bir ergen ve anneye PARQ verilmiş ve yanıtlamaları istenmiştir. Bu üç aşama sonunda ait olduğu alt ölçeği aslına uygun olmak şartıyla en açık, en doğru ve en anlaşılır şekilde yansıtan madde çevirileri belirlenmiştir.

Uygulama

Gerek okullarda, gerekse psikiyatri kliniklerinde yapılan uygulamalarda ergenlere ve ana-babalara PARQ soru ve yanıtlama formları ile bilgi toplama formları verilerek yanıtlanmak üzere evlere yollanmıştır. Okullarda ve psikiyatri kliniklerinde yapılan uygulamalarda deneklerden materyalleri kendilerine verilen zarfların içine yerleştirip kapatarak, okullarının rehber öğretmenine/psikiyatri sekreterliğine iletmeleri istenmiştir. Geri getirilen zarflar tek tek incelenerek, yarım bırakılmış veya ana-babaların yanıtlarının tıpatıp aynı olduğu yanıtlama kağıtları belirlenmiştir. Aile üyelerinden biri tarafından doldurulmuş olabileceği düşünülerek, birbirinin aynı olan Ana-Baba Yanıtlama Kağıtları araştırmadan çıkartılmıştır.

BULGULAR

PARQ'ın Güvenirliğine İlişkin Bulgular

Güvenirlik çalışması kapsamında, PARQ'ın Ergen ve Ana-Baba Formu'nda yer alan 16 alt ölçeğin her biri için Cronbach Alfa iç tutarlık katsayıları hesaplanmıştır. Ergenler beş alt ölçekte anne ve babalarıyla ilişkilerini ayrı ayrı değerlendirdikleri için bu alt ölçeklerin anne, baba ve toplam Cronbach Alfa katsayıları da ayrı ayrı hesaplanmıştır. Aşağıda Tablo-2'de PARQ Ergen ve Ana-Baba Formu'nda yer alan alt ölçekler için hesaplanan Cronbach Alfa iç tutarlık katsayıları ile alt ölçeklerin madde sayıları gösterilmiştir.

Tablô 2. PARQ ergen ve ana-baba formu alt ölçeklerinin madde sayıları ve Cronbach Alfa iç tutarlık katsayıları

Ölçek	Ergen (N=259)		Anne (N=254)		Baba (N=204)	
	Madde Sayısı	r	Madde Sayısı	r	Madde Sayısı	r
Açık Çatış. / Beceri Yetersizlikleri	15	.90	15	.89	15	.83
Genel Anlaşmazlık	15	.90	15	.89	15	.83
İletişim			.15	.88	15	.81
Anne	13	.85				
Baba	13	.85				
Toplam	26	.87				
Problem Çözme			15	.84	15	.85
Anne	13	.80				
Baba	13	.83				
Toplam	26	.86				
Yakınlık/Düşmanlık			15	.84	15	.82
Anne	15	.85				
Baba	15	.86				
Toplam	30	.89				
Bütünlük	13	.80	15	.84	15	.81
Olumlu Görme/Gösterme	16	.80	15	.81	15	.81
Okul Çatışması			15	.74	15	.71
Anne	12	.70				
Baba	12	.71				
Toplam	24	.81				
Kardeş Çatışması	10	.78	15	.87	15	.84
Aile Yapısı						
Koalisyonlar						
Anne-Baba	10	.74	10	.45	10	.45
Ergen-Anne	10	.70	10	.70	10	.77
Ergen-Baba	10	.65	10	.67	10	.71
Toplam	30	.78	30	.77	30	.84
Üçgenleşme						
Ergen	11	.58	15	.61	15	.68
Anne	11	.65	15	.63	15	.69
Baba	10	.64	15	.66	15	.63
Toplam	32	.81	45	.80	45	.86
Somatik Uğraşlar			15	.61	15	.58
Anne	14	.60				
Baba	14	.68				
Toplam	28	.79				
Bilişler/ İçsel. İnanç.						
Özerklik	8	.66	-	-	-	-
Haksızlık	8	.62	-	-	-	-
Onaylanma	8	.57	-	-	-	-
Mahvetme	8	.58	8	.61	8	.53
Mükemmelliyetçilik	8	.35	8	.50	8	.60
Kötü Niyet			8	.72	8	.71
İtaat			8	.70	8	.55
Kendini Suçlama			8	.39	8	.38
Toplam	40	.77	40	.81	40	.79

Tablo 2'de görüldüğü gibi, PARQ Ergen Formu'nun alt ölçekleri için elde edilen Cronbach Alfa iç tutarlık katsayıları .35 ile .90 arasında; Ana-Baba Formu için iç tutarlık katsayıları .38 ile .89 arasında yer almıştır. Bir karşılaştırma yapmak için 16 alt ölçek için elde edilen Cronbach Alfa katsayıları incelenirse, ergenler için 16 alt ölçeğin 11'inde; ana-babalar için 9'unda elde edilen iç tutarlık katsayıları .75 ve üstündedir. Gerek ergenlerde, gerek ana-babalarda bilişlerle ilgili alt ölçeklere ait Cronbach Alfa katsayıları, diğer alt ölçeklere oranla daha düşüktür.

PARQ'ın Faktör Yapısına İlişkin Bulgular

Normal ve psikiyatrik örneklemelerdeki ergen ve ana-babaların PARQ alt ölçeklerinden elde ettikleri toplam puanlara dayalı korelasyon matrisine Temel Bileşenler Analizi her grup için ayrı ayrı, Oblimin Rotasyonuyla birlikte uygulanmış; Kaiser normalleştirme'sine göre 1.000 değerinin üzerinde özdeğere sahip olan ve yoruma esas alınan üç faktör bulunmuştur. Aşağıda Tablo 3'de ergenler, Tablo 4'de anne ve babalar için Oblimin Rotasyonu sonrası oluşan faktör örüntüsü gösterilmiştir.

Tablo 3: PARQ ergen formunun oblmin rotasyon sonrası oluşan faktör örüntüsü*

Ölçek	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3
Genel anlaşmazlık	.90		
İletişim	.90		
Problem Çözme	.86		
Mahvetme	.60		.51
Mükemmeliyetçilik		.45	.50
Haksızlık	.63		.46
Özerklik			.73
Onaylanma		.49	.50
Yakınlık/Düşmanlık	.89		
Koalisyonlar	.77		
Üçgenleşme		.72	
Bütünlük	-.82		
Somatik Uğraşlar		.80	
Okul Çatışması	.56	.49	
Kardeş Çatışması	.65		
Olumlu Görme / Gösterme	-.76		

*.35'in altındaki ağırlıklar gösterilmemiştir.

Tablo 4. PARQ anne-baba formunun oblmin rotasyon sonrası oluşan faktör örüntüsü*

Ölçek	Faktör 1 Anne Baba	Faktör 2 Anne Baba	Faktör 3 Anne Baba
Genel Anlaşmazlık	.90 .89		
İletişim	.94 .89		
Problem Çözme	.94 .92		
Mahvetme		.74 .77	
İtaat		.80 .84	
Mükemmeliyetçilik		.77 .74	
Kendini Suçlama		.39	-.60
Kötü Niyet	.61 .42	.40 .35	.35
Yakınlık/Düşmanlık	.86 .83		
Koalisyonlar	.44		-.58 .62
Üçgenleşme			-.75 .86
Bütünlük	.58 .60		
Somatik Uğraşlar			-.68 .70
Okul Çatışması	.66 .57		
Kardeş Çatışması	.62 .65		
Olumlu Görme / Gösterme	-.81 .86		

*.35'in altındaki ağırlıklar gösterilmemiştir.

Ergenler için elde edilen ilk üç faktörün varyansın sırasıyla %42.1, %13.8 ve %8.9 (özdeğerleri sırasıyla=6.74, 2.20, 1.42) arasındaki bölümlerini, toplu olarak da varyansın %64.8'ini açıkladıkları görülmüştür. Anneler için toplam varyansın %37.3, %16.7 ve %7.3'lük (özdeğerleri sırasıyla=5.96, 2.68, 1.17) bölümlerini, toplu olarak da varyansın %61.3'ünü; babalar için ise varyansın %37.0, %17.6 ve %7.6'lık (özdeğerleri sırasıyla=5.91, 2.81, 1.22) bölümlerini, toplu olarak da varyansın %62.2'sini açıklayan üç faktör bulunmuştur.

Tablo 3'den izleneceği gibi, ergenler için Genel Anlaşmazlık, İletişim, Yakınlık/Düşmanlık, Problem Çözme Becerileri, Bütünlük Olumlu Görme/Gösterme, Kardeş Çatışması, Okul Çatışması, Koalisyonlar, Haksızlık ve Mahvetme alt ölçekleri birinci faktöre .90 ile .60 arasında değişen ağırlıklar vermişlerdir. Gerek PARQ'ın orjinal faktör örüntüsüyle tutarlılığı, gerekse bu faktöre yüklenen alt ölçeklerin içerikleri göz önüne alınarak, birinci faktör Açık Çatışma / Beceri Yetersizlikleri olarak adlandırılmıştır. İkinci faktöre güçlü ağırlıklarla

yüklenen alt ölçekler, Somatik Uğraşlar (.80) ve Üçgenleşme (.72) alt ölçekleri olmuş, bu faktöre Aile Yapısı adı verilmiştir. Onaylanma, mükemmeliyetçilik ve özerklik alt ölçekleri .50 ile .73 arasında değişen ağırlıklarla üçüncü faktöre yüklenmiş ve bu faktöre de Bilişler/ İçselleştirilmiş İnançlar adı verilmiştir.

Anne ve babalar için Problem Çözme Becerileri, İletişim, Genel Anlaşmazlık, Yakınlık/Düşmanlık, Olumlu Görme/Gösterme, Okul Çatışması, Kardeş Çatışması Bütünlük ve Kötü Niyet alt ölçekleri birinci faktöre .94 ile .42 arasında ağırlıklar vermişlerdir. Bu haliyle birinci faktör, Açık Çatışma/Beceri Yetersizlikleri olarak adlandırılmıştır. İkinci faktöre güçlü ağırlıklar veren alt ölçeklerin, İtaat (.80), Mükemmeliyetçilik (.77) ve Mahvetme (.74) alt ölçekleri olduğu görülmüş ve bu faktör, Bilişler/İçselleştirilmiş İnançlar olarak adlandırılmıştır. Üçüncü faktöre, Üçgenleşme, Somatik Uğraşlar ve Koalisyonlar alt ölçekleri, anneler için tümü ters yönde olmak üzere .86 ile -.58 arasında değişen ağırlıklarla yüklenmişlerdir. Ayrıca Kendini Suçlama alt ölçeği, anneler için bu faktöre ters yönde olmak üzere -.60 gibi bir ağırlık vermiştir. Bu haliyle üçüncü faktör, daha önce de açıklanan nedenlerle Aile Yapısı olarak adlandırılmıştır.

PARQ'ın Kriter Geçerliğine İlişkin Bulgular

PARQ'ın kriter geçerliği normal ve psikiyatrik örneklem gruplarının PARQ alt ölçek ortalamalarının karşılaştırılması yoluyla irdelenmiştir. Ancak bu işlemde önce normal ve psikiyatrik örneklem grupları yaş, eğitimde geçirilen süre ve oturulan semt (sosyo-ekonomik düzeyin bir göstergesi olarak) gibi değişkenler

açısından t-test ile karşılaştırılmış ve grupların adı geçen değişkenler açısından istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklı olmadığı görülmüştür. Ayrıca PARQ alt ölçeklerinde kişilerin ailelerini olumlu görme ve/veya gösterme eğilimlerinin elde edilecek sonuçlar üzerindeki etkileri irdelenmeye çalışılmıştır. Araştırmada yer alan grupların PARQ alt ölçek puanları hem MANOVA ile hem MANCOVA ile incelenmiştir. Özellikle Açık Çatışma/Beceri Yetersizlikleri alt ölçeklerinde, normal ve psikiyatrik grupların ortalamaları arasında ortaya çıkan büyük farklar, Olumlu Görme / Gösterme alt ölçeği kovariate olarak analize sokulduğunda oldukça azalmıştır. Daha açık bir deyişle, normal ve psikiyatrik örneklemdeki ergen ve ana-babalar arasında gözlenen büyük farklar, olumlu görme/gösterme eğilimleri kontrol edildiğinde azalmıştır.

Aşağıda sunulan bulgular, grubun (normal/psikiyatrik) bağımsız değişken, PARQ alt ölçeklerinin bağımlı değişkenler, Olumlu Görme/Gösterme alt ölçek puanlarının kovariate olarak kullanıldığı Tek Faktörlü Çok Yönlü Kovaryans (MANCOVA) Analizi sonuçlarıdır. Alt ölçekler, yüklendikleri faktörlere göre gruplanarak analize sokulmuşlardır. Aşağıdaki bulgularda söz edilecek olan Çok Yönlü Test sonuçlarında ise, Wilks Lambda değerlerinden dönüştürülen F değerleri sunulmaktadır (Norusis, 1990). Tek yönlü analizler neticesinde elde edilen ve anlamlı olan F değerleri ise, tablolarda sunulmuştur. Tablo 5'te normal ve psikiyatrik örneklemdeki ergenlerin PARQ alt ölçek puan ortalamaları uyarlanmış ortalamaları ve tek yönlü analizler neticesinde anlamlı bulunan F değerleri sunulmuştur.

Tablo 5. Normal ve psikiyatrik ergenlerin PARQ alt ölçek ortalamaları ve ilgili MANCOVA sonuçları

Ölçek	Normal Ergen			Psikiyatrik Ergen			Tek Yönlü F (<i>sd</i> =1,219)
	X	SS	U.X	X	SS	U.X	
Açık Çatışma/Beceri Yetersizlikleri							
Genel anlaşmazlık	3.5	3.5	4.2	6.5	4.5	5.7	14.70 *
İletişim: Anne	2.9	2.9	3.2	4.7	3.7	4.3	6.96 **
Baba	3.7	3.4	4.2	5.7	4.1	5.1	4.12 ***
Problem Çözme: Anne	3.2	2.8	3.7	4.9	3.2	4.5	5.31 ***
Baba	4.3	3.4	4.9	6.0	3.7	5.5	
Mahvetme	2.6	1.6	2.8	3.5	2.1	3.3	
Haksızlık	3.4	1.7	3.6	4.0	2.0	3.8	
Yakınlık/Düşmanlık: Anne	2.6	2.9	3.0	5.0	3.8	4.6	14.99 *
Baba	3.6	3.4	4.1	5.8	4.1	5.3	6.81 ***
Koalisyonlar: Anne-Baba	2.4	2.2	2.7	4.0	2.5	3.7	11.76 **
Ergen-Anne	2.6	2.1	2.8	2.9	2.2	2.7	
Ergen-Baba	1.4	1.6	1.4	1.5	1.7	1.5	
Bütünlük	9.1	2.9	8.7	7.3	3.3	7.7	6.74 ***
Okul Çatışması: Anne	3.6	2.2	3.8	5.3	2.5	5.2	19.62 *
Baba	3.2	2.1	3.4	4.9	2.7	4.8	18.94 *
Kardeş Çatışması	2.2	2.3	2.5	3.4	2.7	3.1	4.39 ***
Aile Yapısı							
Üçgenleşme Ergen	5.2	2.2	5.2	5.5	2.4	5.5	
Anne	5.6	2.4	5.6	5.4	2.6	5.4	
Baba	4.1	2.3	4.0	4.1	2.4	4.2	
Somatik Uğraşlar: Anne	5.4	2.6	5.4	6.3	2.5	6.3	7.46 **
Baba	3.6	2.4	3.5	4.6	2.8	4.7	12.44 **
Bilişler/İçselleştirilmiş İnançlar							
Mükemmelliyeçilik	5.3	1.2	5.3	5.2	1.6	5.2	
Özerklik	4.1	2.0	4.1	4.6	2.1	4.6	
Onaylanma	6.0	1.7	6.0	5.7	1.7	5.7	

Tablo 5'te ilgili değerleri verilen Tek Faktörlü MANCOVA sonuçlarına göre, Açık Çatışma / Beceri Yetersizlikleri alt ölçeklerinde grubun çok yönlü etkisi $F(16, 204)=2.37$, $p<.01$ ile anlamlıdır. Tek yönlü analizler bu etkinin Genel Anlaşmazlık, İletişim, Problem Çözme, Yakınlık/Düşmanlık, Koalisyonlar-Anne/Baba, Bütünlük, Okul ve Kardeş Çatışması alt ölçeklerinden geldiğini göstermektedir. Aile

Yapısı alt ölçeklerinde grubun çok yönlü etkisinin $F(5, 234)=3.21$, $p<.01$ ile anlamlı olduğu görülmüştür. İzleme testi olarak yapılan tek yönlü analizler bu etkinin Somatik Uğraşlar alt ölçeğinden geldiğini göstermiştir. Bilişler/ İçselleştirilmiş İnançlarla ilgili alt ölçeklerde grubun çok yönlü etkisi istatistiksel olarak anlamlı değildir $F(3, 247)=2.20$.

Tablo 6.. Normal ve psikiyatrik annelerin PARQ alt ölçek ortalamaları ve ilgili MANCOVA sonuçları

Ölçek	Normal Anne			Psikiyatrik Anne			
	X	SS	U.X	X	SS	U.X	
<i>Açık Çatışma/Beceri Yetersizlikleri</i>							Tek Yönlü F (<i>sd</i> =1,223)
Genel anlaşmazlık	3.7	3.3	5.1	7.7	4.4	6.4	10.03 *
İletişim	3.2	3.4	4.5	5.9	4.3	4.6	
Problem Çözme	3.1	2.7	4.2	5.9	4.1	4.7	
Kötü Niyet	2.0	1.8	2.3	3.2	2.2	2.9	4.63 **
Yakınlık/Düşmanlık	2.3	2.7	3.2	4.4	3.5	3.6	
Bütünlük	2.6	2.8	3.4	3.9	3.4	3.2	
Okul Çatışması	3.5	2.5	4.2	5.4	3.2	4.7	
Kardeş Çatışması	3.9	3.5	4.9	5.3	4.6	4.4	
<i>Aile Yapısı</i>							Tek Yönlü F (<i>sd</i> =1,226)
Kendini Suçlama	4.2	1.4	4.2	4.6	1.5	4.6	
Koalisyonlar Anne-Baba	3.3	1.6	3.4	3.2	1.6	3.1	
Ergen-Anne	1.9	2.0	2.1	2.0	1.9	1.8	
Ergen Baba	1.5	1.8	1.8	1.9	1.9	1.6	
Üçgenleşme Ergen	6.3	2.6	6.3	7.1	2.8	7.1	(4.97 **)
Anne	7.9	2.7	8.0	8.5	2.7	8.4	
Baba	6.8	2.5	6.8	7.4	3.1	7.4	
Somatik Uğraşlar	7.1	2.6	7.2	8.0	2.8	7.9	(3.93 **)
<i>Bilişler/İçselleştirilmiş İnançlar</i>							Tek Yönlü F (<i>sd</i> =1,243)
Mahvetme	4.9	1.8	4.9	5.0	1.7	5.1	
İtaat	6.4	1.9	6.3	6.1	1.8	6.2	
Mükemmelliyetçilik	5.8	1.4	5.7	5.8	1.5	5.9	

p*<.01 *p*<.05

Tablo 6'da normal ve psikiyatrik örneklemdaki annelerin; Tablo 7'de normal ve psikiyatrik örneklemdaki babaların PARQ alt ölçek puan ortalamaları, uyarlanmış ortalamaları ve tek yönlü analizler sonucunda anlamlı bulunan F değerleri gösterilmiştir. Anneler için yapılan Tek Faktörlü MANCOVA sonuçlarına göre, Açık Çatışma/Beceri Yetersizlikleri alt ölçeklerinde grubun çok yönlü etkisi $F(8,216)=2.71$, $p<.01$ ile anlamlıdır. İzleme testi olarak yapılan tek yönlü analizler bu etkinin, Genel anlaşmazlık ve Kötü Niyet alt ölçek ortalamalarından kaynaklandığını göstermektedir. Aile yapısı alt ölçeklerinde grubun çok

yönlü etkisinin anlamlı olmadığı $F(8,129)=1.90$, $p=.06$ görülmüştür. Buna karşın, ilgili değer .061 gibi istatistiksel anlamlılığa oldukça yakın olması sebebiyle, Tablo 6'da bu alt ölçeğe ait tek yönlü analizlerde elde edilen anlamlı F değerleri, parantez içerisinde verilmiştir. Buna göre, psikiyatrik anneler normal annelere göre, ergenin ortada yer aldığı üçgenleşme biçimini ve çocuklarıyla ilişkilerinde karşılıklı olarak fiziksel semptom ve yakınmaları daha sık kullandıklarını belirtmişlerdir. Bilişler / İçselleştirilmiş İnançlarla ilgili alt ölçeklerde grubun çok yönlü etkisi istatistiksel olarak anlamlı değildir $F(3,241)=.78$.

Tablo 7. Normal ve psikiyatrik babaların PARQ alt ölçek ortalamaları ve ilgili MANCOVA sonuçları

Ölçek	Normal Baba			Psikiyatrik Baba			
	X	SS	U.X	X	SS	U.X	
							Tek Yönlü F (sd=1,184)
Açık Çatışma / Beceri Yetersizlikleri							
Genel anlaşmazlık	4.1	3.3	4.9	6.0	3.8	5.3	
İletişim	3.6	3.2	4.2	4.6	3.5	4.0	
Problem Çözme	3.6	3.3	4.4	5.7	4.1	4.9	
Kötü Niyet	2.1	1.9	2.3	2.9	2.1	2.8	
Yakınlık/Düşmanlık	2.7	2.8	3.1	3.4	3.1	2.9	
Bütünlük	2.8	2.9	3.2	3.2	2.9	2.7	
Okul Çatışması	3.5	2.7	3.9	5.2	2.6	4.8	5.88 **
Kardeş Çatışması	3.5	3.4	4.0	4.7	3.6	4.2	
Aile Yapısı							Tek Yönlü F (sd=1.194)
Koalisyonlar Anne-Baba	3.7	1.7	3.8	3.7	1.7	3.5	
Ergen-Anne	2.0	2.3	2.3	1.7	2.1	1.5	7.22 *
Ergen Baba	1.5	2.0	1.7	1.1	1.3	0.9	8.32 *
Üçgenleşme Ergen	6.6	2.8	6.6	7.2	2.9	7.3	
Anne	7.3	3.0	7.3	7.9	3.0	7.9	
Baba	7.3	2.8	7.3	8.2	2.6	8.3	5.76 **
Somatik Uğraşlar	6.8	2.5	6.8	7.1	2.8	7.1	
Bilişler/İçselleştirilmiş İnançlar							Tek Yönlü F (sd=1.195)
Mahvenme	5.2	1.5	5.2	5.2	1.8	5.2	
İtaat	6.5	1.7	6.4	6.3	1.7	6.3	
Mükemmeliyetçilik	5.6	1.5	5.5	5.9	1.6	6.1	6.16 **
Kendini Suçlama	4.6	1.3	4.8	4.6	1.6	4.5	

*p<.01 **p<.05

Tablo 7'de sunulan MANCOVA sonuçlarına göre, Açık Çatışma/Beceri Yetersizlikleri alt ölçeklerinde grubun çok yönlü etkisi $F(8,177)=2.11$, $p<.05$ ile anlamlıdır. Tek yönlü analizler bu etkinin Okul Çatışması alt ölçeğinden geldiğini göstermektedir. Aile Yapısı ile ilgili alt ölçeklerde grubun çok yönlü etkisinin $F(7,188)=4.49$, $p<.001$ ile anlamlı olduğu görülmüştür. İzleme testi olarak yapılan tek yönlü analizler, bu etkinin Koalisyonlar ve Üçgenleşme alt ölçeklerinden kaynaklandığını göstermiştir. Bilişler/İçselleştirilmiş İnançlarla ilgili alt ölçeklerde grubun çok yönlü etkisi $F(4,192)=3.01$, $p<.05$ ile anlamlıdır. Tek yönlü analizler, iki grubun Mükemmeliyetçilikle ilgili alt ölçek ortalamalarının farklı olduğunu göstermektedir.

TARTIŞMA

Genel olarak değerlendirilecek olursa, PARQ'ın iç tutarlık, faktör yapısı ve kriter geçerliğine ilişkin bulgular, ölçeğin güvenilirlik ve geçerliğini desteklemektedir. Ergenler için toplam 16 alt ölçeğin 11'inde; anneler için 16 alt ölçeğin 13'ünde; babalar için 11'inde elde edilen Cronbach alfa katsayıları .70 ve üstünde çıkmıştır. Robin, Koepke ve Moye (1990), oldukça benzer bir örnekleme, PARQ alt ölçekleri için benzer Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları (ergenler için 16 alt ölçeğin 11'inde; ana-babalar için 16 alt ölçeğin 10'unda .70 ve üstünde) elde etmişlerdir. İçtutarlık katsayıları göreceli olarak düşük olan alt ölçeklerin

orjinalinde de olduğu gibi, genellikle Bilişler / İçselleştirilmiş İnançlara ait olduğu görülmektedir. Dikkat edilecek olursa bilişlere ait alt ölçeklerin madde sayıları da diğer alt ölçeklere göre daha azdır. Ancak özellikle ergenlerde mükemmelliyetçiliğe, anne-babalarda kendini suçlamaya ilişkin alt ölçeklerin iç tutarlık katsayılarındaki düşüklük, bu alt ölçek maddelerinin daha ayrıntılı değerlendirilmesi gerektiğini düşündürmektedir.

PARQ'nın Türkçe formunun faktör analizi. Robin ve arkadaşlarının (Robin ve Foster, 1984, 1989; Robin, Koepke ve Nayar, 1985) öngördüğü ve araştırmalarında da buldukları gibi, ölçeğin a) problem çözme iletişim becerileri, b) bilişler/içselleştirilmiş inançlar, c) aile yapısı ile ilgili üç faktörden oluştuğunu ortaya koymuştur. PARQ'nın Türk ve Amerikalı örneklemeler için elde edilen faktör örüntüsünün gerek ergenler için gerek ana-babalar için birbirleriyle tutarlı bir örüntü vermesi ölçeğin geçerliği ile ilgili önemli bir bulgu olarak değerlendirilebilir.

Açık Çatışma / Beceri Yetersizlikleri olarak adlandırılan birinci faktöre hem ergenler hem de anne-babalarda, kuramsal görüşlerle tutarlı olarak, genel anlaşmazlık, iletişim, problem çözme, yakınlık/düşmanlık, bütünlük, kardeş çatışması, okul çatışması ve olumlu görme/gösterme alt ölçekleri güçlü ağırlıklarla yüklenmişlerdir. Ergenlerde mahvetme ve haksızlık gibi bilişlerle ilgili alt ölçeklerin, beklenenin tersine Açık Çatışma/Beceri yetersizlikleri faktörüyle ilişkili olduğu görülmüştür. Aynı durum PARQ'nın orjinalinde Amerikalı gençler için de ortaya çıkmıştır. Bu durum, ana-babanın getirdiği kısıtlamalardan hoşnut olmama, ana-babadan daha eşitlikçi bir tutum bekleme ve genel olarak da bağımsızlığı kazanma gibi ergenlik dönemine özgü ihtiyaçlarla birlikte değerlendirilebilir (Grotevant ve Cooper, 1983; Minuchin, 1974; Robin ve Foster, 1989; Robin, Koepke ve Moye, 1990). Gencin ana-babasının kendisine haksızlık ettiğine, kısıt-

lama ve kurallarla hayatını mahvedebileceğine dair inançları, çatışmayı artırıcı bir unsur olabilir. Ayrıca Amerikalı ergenler için, bilişlerle ilgili olan özerklik alt ölçeği de çatışma faktörü ile ilişkili çıkmıştır. Gencin daha fazla bağımsızlık ve özgürlük talep ettiğini ifade eden bu alt ölçeğin Türk ergenlerde çatışma faktörüyle ilişkili çıkmaması, kültürümüzde beraberlik ve bağlılığın daha ön planda olduğu yolundaki görüşlerle tutarlı olarak değerlendirilebilir (Kağıtçıbaşı, 1991). Türk ergenler için ilgi çekici bir bulgu, ailede kuşaklararası ittifakları daha açık bir deyişle, bir aile üyesine karşı diğer iki kişinin değişmez bir şekilde birlik olduğu anlamına gelen koalisyonlar alt ölçeğinin belirgin bir şekilde Açık Çatışma/Beceri Yetersizlikleri faktörü ile ilişkili çıkmasıdır. Bu sonuçun kültürel bir farklılığı ya da ilgili alt ölçeğin yetersizliğine işaret edip etmediği ileri çalışmalarla ele alınması gereken ilginç bir araştırma sorusu olarak değerlendirilebilir.

Gerek Amerikalı gerek Türk ana-babalar için elde edilen faktör örüntüleri birbirine oldukça benzemektedir. İki kültürde elde edilen faktör örüntülerindeki farklılık, Açık Çatışma / Beceri Yetersizliklerinde, Kötü Niyet alt ölçeğiyle ilgili olmuştur. Çocuğun davranışları altında ana-babayı kasten üzme veya kızdırma niyetinin olduğuna inanmayla ilgili olan alt ölçek, Türk örnekleme, belirgin bir şekilde, Açık Çatışma/Beceri Yetersizlikleri faktörüne yüklenmiştir. Davranışsal-aile sistemleri modeli doğrultusunda düşünülecek olursa, mantıklı olmayan inançların, olumsuz duygulara yol açtığı; olumsuz duyguların da, iletişim kurma ve problem çözüme davranışlarını etkileyeceği ve çatışmayı artırıcı bir unsur olabileceği söylenebilir (Robin ve ark., 1984; 1989). Türk ana-babaların çocuklarının davranışlarının altında kötü niyet olduğuna inanmaları, ergenler arasındaki çatışmayı artırıcı bir unsur olabilir. Roberts (1991) ergen ve aile terapisi ile ilgili makalesinde, halihazırda elde edilen bulguya açıklık getiren klinik gözlemlerden söz etmektedir. Özellikle ergen ve ana-baba arasın-

da çatışma yaratıcı bir durumu şöyle açıklamaktadır: "... genç, ana-babasına kendisine bir yetişkin gibi davranmaları için ısrar eder. Sonunda tam ana-baba ona yetişkin gibi davranmaya başlayacakken, genç yeterli yargılama yeteneğinin olmadığını gösterecek davranışlarda bulunur. Bu durum birkaç kez tekrarlandıktan sonra, ana-baba engellenme duygularıyla genci alıp bize gelirler. Söylediklerinin altında genellikle bu çocuk "kötü niyetli", "güvenilmez" teması vardır (s.237).

Amerikalı ve Türk örneklemedeki ana-babalar için izlenen ilgi çekici bir diğer bulgu Aile Yapısı faktöründe gözlenmiştir. Burada Türk örneklemedeki anneler için kendini suçlama inancıyla ilgili alt ölçek, diğer gruplardan farklı ve belirgin bir şekilde aile yapısıyla ilgili faktöre ters yönde yüklenmiştir. Kendini-suçlama alt ölçeği, Türk babalar (.40) ve Amerikalı ana-babalar için Bilişler / İçselleştirilmiş İnançlar faktörüne orta düzeyde ağırlıklarla (sırasıyla .43 ve .49) yüklenirken; Türk anneler için daha güçlü ve ters yönde bir ağırlıkla (-.60) Aile Yapısı faktörüne yüklenmiştir. Aile içindeki ittifakların varlığına işaret eden faktörle, annelerin kendilerini suçlama eğilimleri arasında ilişki olması ilgi çekici gözükmektedir. Kültürümüzde yapılan bir çalışmada Göktürk (1985), nevrotik belirtiler gösteren ve göstermeyen çocukların ana-babalarını kişilik özellikleri açısından karşılaştırmış, nevrotik çocuğu olan annelerin daha suçluluk duygusu yüklü, kaygılı, katı ve saldırgan özellikler gösterdiklerini bulmuştur. Annelerin çocuklarıyla veya eşleriyle çeşitli ittifaklar içinde olmaları ile çocuklarının istenmeyen veya hatalı davranışlarından kendilerini sorumlu tutmaları arasında halihazırdaki verilerle bir neden sonuç ilişkisi kurulamayacağı açıktır. Bununla birlikte çocuğunun hataları için kendini suçlayan bir annenin, bu sebeble aile içinde diğer üyelerle ittifak kurmaya ve destek aramaya çalışabileceği düşünülebilir.

Kriter geçerliği için yapılan analizler, öncelikle Olumlu Görme / Gösterme alt ölçeğinin diğer alt ölçekler üzerinde tepki yanlılığına yol açabileceğini ortaya koymuştur. PARQ'nın orjinal geçerlik çalışmasında da aynı alt ölçeğin etkileri kovariate olarak değerlendirilmiş ve araştırmacılar ölçeğin tepki yanlılığına yol açmadığını bulmuşlardır (Robin ve ark., 1990). Ancak Türk örneklemede, özellikle ana-babalar için olumlu görme/gösterme eğilimi kontrol edildiğinde gruplar arasında gözlenen farkların azaldığı ortaya çıkmıştır. Grupların Olumlu Görme / Gösterme alt ölçek ortalamaları yüksekten düşüğe doğru normal-ana-baba> psikiyatrik ana-baba> normal ergen> psikiyatrik ergen şeklinde bir sıralanma göstermiştir. Buna göre, anne-babaların ailelerini ergenlere göre daha olumlu gördüğü veya gösterdiği; normal ana-babaların ise ailelerini en olumlu bir şekilde ortaya koyarken, psikiyatrik ergenlerin ailelerini en olumsuz gören veya eleştiren grup oldukları söylenebilir. Bu durum aile üyelerinin sosyal beğenirlik yönünde davranma eğilimleri hakkındaki görüşlerle paralellik göstermektedir. Ana-babaların aile kurumunun devamı ve birlikteliği için daha çok emek ve zaman veren kişiler olduklarından olumlu bir aile ve aile ilişkileri bildirme eğilimlerinde oldukları belirtilmektedir (Jessop, 1981). Callan ve Noller'da (1986) ana-babaların ailelerinin özelliklerini sosyal-beğenirlik yönünde abartma; ergenlerin ise ailelerinin olumsuz özelliklerini abartma eğilimleri olduğunu bildirmektedirler. Ergenlerin ailelerine ve ana-babalarıyla ilişkilerine daha olumsuz ve eleştirel bir gözle bakmaları ve ana-babalarıyla aralarındaki farklılıkları abartmaları (Callan ve Noller, 1986; Jessop, 1981; Niemi, 1968; Walters ve Norrell, 1990) genellikle ergenlik dönemine özgü bir davranış olarak değerlendirilmektedir. Şimdiki araştırmada da gözlenen bu durum, ergenin ailesinden bağımsız ve farklı olma ihtiyacından kaynaklandığı yolundaki genel görüşe (Ackerman, 1984; Grotevant ve Cooper, 1985, 1986; Minuchin, 1974; Olson ve ark., 1983; Robin ve Foster, 1984, 1989; Robin, Koepke ve Nayar, 1985) uymaktadır.

Tablo 5 ve Tablo 7'deki uyarlanmış ortalamalardan izleneceği gibi, kriter geçerliği kapsamında, psikiyatrik örneklemdaki ergenler, normal ergenlere göre daha fazla genel anlaşmazlık, anne-babalarıyla olumsuz iletişim, anneleriyle problem çözme becerilerinde yetersizlik, anne-babalarına karşı düşmanca duygular, anne-baba koalisyonu, ayrışıklık, okul ve kardeş çatışması ifade etmektedirler. Yine psikiyatrik gruptaki ergenler, normal ergenlere göre hem anneleriyle, hem babalarıyla ilişkilerinde karşılıklı olarak fiziksel semptom ve yakınmaları daha sık kullandıklarını bildirmişlerdir. Psikiyatrik gruptaki anneler ise, normal annelere göre çocuklarıyla ilişkilerinde daha fazla genel anlaşmazlık yaşadıklarını, çocuklarının davranışlarının altında kötü niyet olduğuna ilişkin inançlara daha fazla sahip olduklarını bildirmişlerdir. Psikiyatrik gruptaki babalar, normal babalara göre çocuklarıyla daha fazla okul çatışması yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca psikiyatrik gruptaki babalar normal babalara göre, ailelerinde daha fazla ergen-anne, ergen-baba koalisyonu ve ergenin ortada kaldığı üçgenleşme biçimi olduğunu belirtmişlerdir. Son olarak psikiyatrik gruptaki babalar, normal babalara göre çocuklarının mükemmel bir genç olmasıyla ilgili inançlara daha fazla bağlı olduklarını belirtmişlerdir.

Kriter geçerliği kapsamında elde edilen bulgular çeşitli açılardan değerlendirilebilir. İlk olarak, normal ve psikiyatrik anne ve babalar, PARQ alt boyutlarında beklenenden daha az farklılaşmışlardır. Bu durum olumlu görme / gösterme eğilimi istatistiksel olarak kontrol edildiğinde ortaya çıkmış ve üzerinde çalışılması gereken önemli bir konu olduğunu düşündürmüştür. Türk örneklemden olumlu görme eğilimi kontrol edildiğinde, normal ve psikiyatrik ailelerin benzer sorunlar yaşadığı söylenebilir. Ayrıca daha önce de değinildiği gibi, ana-baba ve ergen ilişkilerinin değerlendirilmesinde sosyal beğenirliğin etkisi olabileceğine değinen çalışmalara rastlanmakla birlikte, sosyal beğenirliğini etkilerinin bu çalışma-

da yapıldığı şekliyle kontrol edildiği bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle öncelikle olumlu görme/gösterme alt ölçeğinin sosyal beğenirlik yönünde davranma eğiliminden ayırtilmesi ve ailenin değerlendirilmesinde işlevinin araştırılması gerekmektedir.

İç tutarlık, faktör analizi ve kriter geçerliği neticesinde Bilişler/İçselleştirilmiş İnançlar ve Aile Yapısı ile ilgili alt ölçeklerde bazı sınırlılıklar olabileceği düşünülebilir. Daha önce de belirtildiği gibi bunlar a) ilgili alt ölçeklerinin madde sayılarının azlığından, b) bilişlerin ve ailedeki ittifaklara ilişkin yapıların kişilerin bilinçli değerlendirmelerine pek açık olmayan yapılar olmalarından kaynaklanabilir. Gerek bireysel bildirimde gerekse gözlem yöntemiyle ailedeki hiyerarşi, koalisyonlar veya üçgenleşmeye ilişkin yapıların objektif olarak değerlendirilmesinde sorunlar olduğu bildirilmektedir (Fişek, 1992; Larsen ve Olson, 1990; Robin ve ark., 1990). İleri çalışmalarda ana-baba ve ergen arasında varolabilecek farklı bilişlerin/ inançların düşünülmesi ve aile yapısı ile ilgili ölçekleri oluşturan maddelerin daha ayrıntılı değerlendirilmesi önerilebilir.

Son olarak genel bir değerlendirme yapılacak olursa, ergenlik döneminde ana-baba ve ergen arasındaki ilişkilerin değerlendirilmesinde Davranışsal-Aile Sistemleri modelinin içerdiği kavramların açıklayıcı oldukları söylenebilir. PARQ ise, Davranışsal-Aile Sistemleri modelinde yer alan kavramları değerlendirmede umut verici bir araç olarak değerlendirilebilir. Bu ön çalışmanın ardından, klinik örneklemelerde yapılacak daha ayrıntılı incelemeler ve normal örneklemden cinsiyet ve yaş normlarının belirlenmesiyle PARQ, özellikle klinisyenler için aile tedavisinin planlanması ve değerlendirilmesinde yararlı bir araç olarak kullanılabilir.

Kaynaklar

- Ackerman, N. J. (1984). *A theory of family systems*. Boston: Allyn and Bacon.
- Aponte, H. J. & VanDeusen, J. M. (1991). Structural family therapy. In A. S. Gurman & D. P. Kniskern (Eds.). *Handbook of family therapy*, 310-360. New York: Brunner/Mazel.
- Beck, A. T. (1974). The development of depression: A cognitive model. In R. Freidman & M. Katz (Eds.). *Psychology of depression: Contemporary theory and research*. Washington, D.C: Winston-Wiley.
- Beck, A. T. (1976). *Cognitive therapy and the emotional disorders*. New York: International Universities Press.
- Callan, V. & Noller, P. (1986). Perceptions of communicative relationships in families with adolescents. *Journal of Marriage and the Family*, 48, 813-820.
- Cockram, L. & Beloff, H. (1978). *Rehearsing to be adults*. Leicester, England: National Youth Bureau.
- Cooper, C., Grotevant, H. & Condon, S. (1983). Individuality and connectedness in the family as a context for adolescent identity formation. In H. D. Grotevant & C. Cooper (Eds.). *Adolescent development in the family: New directions in child development*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Fişek, G. O. (1992). *Aile yapısında yakınlık ve hiyerarşi boyutları: Kültürler arası bir karşılaştırma*. 7. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları, Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayını, 27-40.
- Göktürk, Ü. (1985). *Nörotik çocukların anne-babalarında kişilik yapısı ve tutumu*. XXI. Ulusal Psikiyatrik ve Nörolojik Bilimler Kongresi Çalışmaları, 102-106.
- Grotevant, H. D. & Carlson, C. I. (1989). *Family Assessment: A guide to methods and measures*. New York: Guilford Press.
- Grotevant, H. D. & Cooper, C. R. (1982). *Identity formation and role-taking skill in adolescence: An investigation of family structure and family process antecedents*. Final report prepared for the National Institute of Child Health and Human Development, University of Texas at Austin.
- Grotevant, H. D. & Cooper, C. R. (Eds.) (1983). *Adolescent development in the family. New directions for child development*, no.22. San Francisco: Jossey-Bass.
- Grotevant, H. D. & Cooper, C. R. (1985). Patterns of interaction in family relationships and the development of identity exploration in adolescence. *Child Development*, 56, 415-428
- Grotevant, H. D. & Cooper, C. R. (1986). Individuation in family relationships. *Human Development*, 29, 82-100.
- Gülerce, A. (1992). *Aile yapısını değerlendirme aracı: El kitabı ve Türk normları*. İstanbul: Alphagraphics.
- Jessop, D. J. (1981). Family relationships as viewed by parents and adolescents: A specification. *Journal of Marriage and the Family*, 43, 95-107.
- Kaçıçbaşı, Ç. (1991). *İnsan-Aile-Kültür*, (2. Baskı), Ankara: Remzi Kitabevi.
- Kandel, D. & Lesser, G. (1972). *Youth in two worlds*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Larsen, A. & Olson, D. H. (1990). Capturing the complexity of family systems: Integrating family theory, family scores, and family analysis. In T. W. Draper & A. C. Marcos (Eds.). *Family variables: Conceptualization, measurement, and...*, 19-47. Newbury: Sage Publications.
- Minuchin, S. (1974). *Families and family therapy*. Cambridge: Harvard University Press.
- Montemayor, R. (1983). Parents and adolescents in conflict: All families some of the time and some families most of the time. *Journal of Early Adolescence*, 3, 83-103.
- Niemi, R. G. (1968). *A methodological study of political socialization in the family*. Ann Arbor, Michigan: University Microfilms.
- Norusis, M. J. (1990). *SPSS Advanced Statistics*, Chicago: SPSS Inc.
- Offer, D., Ostrow, E. & Howard, K. (1981). *The adolescent: A psychological self-portrait*. New York: Basic Books.
- Olson, D. H. (1976). Bridging research, theory, and application: The triple threat in science. In D. H. Olson (Ed.). *Threatening relationships*. Lake Mills, Los Angeles: Graphic.
- Olson, D. H., McCubbin, H. I., Barnes, H. L., Larsen, A. S., Muxen, M. J. & Wilson, M. A. (1983). *Families: What makes them work*. Beverly Hills: Sage.
- Olson, D. H., Sprenkle, D. H., & Russell, C. S. (1979). Circumplex model of marital, and family systems, I: Cohesion and adaptability dimensions, family types and clinical applications. *Family Process*, 18, 3-28.
- Roberts, M. K., (1991). Psychotherapy with adolescents and their families: A status dynamic approach. In M. K. Roberts & R. M. Bergner (Eds.). *Advances in Descriptive Psychology*. Descriptive Psychology Press, 6, 235-236.
- Robin, A. L. (1979). Problem-solving communication training: A behavioral approach to the treatment of parent-adolescent conflict. *American Journal of Family Therapy*, 7, 69-82.
- Robin, A. L. (1985). *Annual program report for 1985: Parent-child stress*. Report to the William T. Grant Foundation. Detroit, Michigan.
- Robin, A. L. & Foster, S. L. (1984). Problem-solving communication training: A behavioral-family systems approach to parent-adolescent conflict. In P. Karoly & J. J. Steffen (Eds.). *Adolescent behavior disorders: Foundations and contemporary concerns*. 195-240. Lexington, Massachusetts: D.C. Heath.
- Robin, A. L. & Foster, S. L. (1989). *Negotiating parent-adolescent conflict: A behavioral family systems*

- approach*. New York: Guilford Press.
- Robin, A. L., Koepke, T. & Moye, A. (1990). Multidimensional assessment of parent-adolescent relations. *Psychological Assessment: A Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 2, 451-459.
- Robin, A. L., Koepke, T. & Nayar, M. (1985). Conceptualizing, assessing, and treating parent-adolescent conflict. In B. Lahey & A. Kazdin (Eds.), *Advances in Clinical Child Psychology*, 9. New York: Plenum Press.
- Tuğrul, C. (1996). Gençlik dönemindeki aile sorunlarını değerlendirme ölçeği: faktör yapısı, geçerlik ve güvenilirlik çalışması, *Türk Psikoloji Dergisi*, 36, 25-43
- Vincent, R. P. & Robin, A. L. (1986). Development and validation of the family beliefs inventory: A measure of unrealistic beliefs among parents and adolescents. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 54, 693-697.
- Walters, L. H., & Norrell, J. E. (1990). Pubertal status, cognitive development, and parent/adolescent relationships. In B. K. Barber, B. C. Rollins (Eds.), *Parent-adolescent relationships*, 193-213. Lanham, Maryland: University Press of America.

SUMMARY

ASSESSING PARENT-ADOLESCENT RELATIONS ACCORDING TO THE BEHAVIORAL FAMILY-SYSTEMS MODEL

Gül N. Eryüksel*
 Aegean University

During the last two decades family relations has gained increased attention from researchers and clinicians and has become an inter-disciplinary research field. While some authors state that adolescence is typically characterized by parent-adolescent conflict which is a part of the adjustment to adolescence (Grotevant and Cooper, 1985; Montemayor, 1983; Robin, 1979); others argue that adolescence, for many families, is a period in which close and warm relations between parents and children continue without any serious conflict (Kandell and Lesser, 1972; Offer and et al., 1981). Clinicians, on the other hand, have focused on parent-adolescent conflict both in the assessment and treatment of distressed adolescents.

Behavioral Family-Systems model, developed by Robin and Foster (1984; 1989) and Robin, Koepke and Nayar (1985) is a multidimensional intervention program devised for assessing and treating parent-adolescent conflict. According to the model, the outcome of the parent-adolescent conflict is determined by three major dimensions of family functioning (a) Problem Solving Communication Skills, (b) Family Structure and (c) Beliefs/Expectations.

Parallel to the developments in family research in the western countries, there has been

an increase in recent years in the number of studies on family relations in Turkey. Although a number of researchers have attempted to develop assessment instruments or to translate foreign assessment scales into Turkish (e.g., Fişek, 1992; Gülerce, 1992; Tuğrul, 1996), the existing scales in Turkey do not allow a comprehensive assessment of the complex family relations in adolescence.

Based upon behavioral family-systems model, Parent Adolescent Relationship Questionnaire-PARQ (Robin, Koepke and Moye, 1990), provides both the researchers and the clinicians with a comprehensive assessment device that assesses parent-adolescent relations. Besides having parallel forms for parents and adolescents, PARQ also takes into account the family members' tendency to respond in socially desirable ways with a built-in conventionalization scale.

In this study the reliability and validity of PARQ in assessing Turkish parent-adolescent relations was investigated with the purpose of providing Turkish researchers and clinicians with a reliable and valid, multidimensional assessment device to study family relations in adolescence.

* Address for correspondence: Dr., Gül N. Eryüksel Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü Bornova İZMİR

METHOD

Subjects

259 adolescents and 458 parents participated in the study. Four different sample groups were formed as follows:

Normal adolescents (n=140): Consisted of 86 female and 54 male adolescents, aged 13 to 18 years. All of the subjects in this group were students in junior or senior high schools.

Normal parents (n=242): These were normal adolescents' parents. The group consisted of 134 mothers (31-57 yrs.) and 108 fathers (35-67 yrs.)

Distressed adolescents (n=119): Consisted of 73 female and 46 male adolescents seen at the Child and Adolescent Psychiatry Clinics in Izmir/Turkey for various problems such as parent-adolescent conflict, enuresis, anxiety, conduct disorder and depression. The age range of the group was 12-18.

Distressed parents (n=216): This group consisted of distressed adolescents' parents. 120 mothers (31-57 yrs.) and 96 fathers (36-63 yrs.) took part in the group.

Inventory

In this study PARQ was employed to assess the parent-adolescent relations. PARQ is self-report questionnaire constructed to assess problem solving communication skills, beliefs/expectations and family structure. Problem solving communication skills are assessed by six scales; Global Distress, Communication, Problem Solving Skills, Warmth/Hostility, School Conflict, Sibling Conflict. Family structure, on the other hand, is assessed by three scales: Coalitions, Triangulation and Cohesion. Finally, Beliefs/Expectations are assessed by five scales

for adolescents: Ruination, Perfectionism, Autonomy, Unfairness, Approval and five scales for the parents: Ruination, Perfectionism, Obedience, Malicious Intent, Self-blame. Two new scales (Somatic Concerns and Conventionalization) were later developed and included to the original 14 scales.

Translation of PARQ was carried out by three bilingual Turkish psychologist and a bilingual native speaker of English. The translation and wording of each item was carefully evaluated in successive considerations for clarity and comprehensibility.

RESULTS

Internal Consistency: In 11 of the 16 scales Cronbach alpha coefficients were above .70 for the adolescents. The data from the parents, on the other hand, yielded Cronbach alpha coefficients exceeding .70 for 13 of the 16 scales.

Factor Structure: Data from adolescents, mothers and fathers were subjected to three independent principal-components factor analyses with oblique rotations. For adolescents, three factors explained 42.1%, 13.8% and 8.9% of the variance, respectively, (eigenvalues= 6.74, 2.20, 1.42). For mothers, three factors explained 37.3%, 16.7% and 7.3% of the variance (eigenvalues= 5.96, 2.68, 1.17). Finally, for fathers, three factors explained 37.0%, 17.6% and 7.6% of the variance (eigenvalues= 5.91, 2.81, 1.22).

Global distress, communication, warmth/hostility, problem solving skills, cohesion, conventionalization, school conflict, sibling conflict scales loaded on the first factor in all three analyses. Being consistent both with the theoretical model and the factor loadings of the original PARQ, this factor was named Skill Deficits/Overt Conflict.

The second factor, named Family Structure has emerged more clearly for the parents with loadings from triangulations, somatic concerns and coalitions scales. With the adolescents subjects, coalitions scale that was expected to load on the second factor was found to be loaded on the Skill Deficits /Overt Conflict factor instead.

Finally with the adolescent subjects, approval, perfectionism, and the autonomy scales loaded on the third factor labeled Beliefs/Expectations. The scales loading on the third factor with the parents, on the other hand, were obedience, perfectionism and ruination. While the self-blame scale loaded as expected on the third factor with the fathers; it loaded on the first factor with the mothers. In the same way, unfairness and ruination scales (with the adolescent subjects) and malicious intent (with the parent subjects) loaded on the first factor instead of the third factor of Beliefs/Expectations on which they were expected to load.

Criterion-related Validity: Prior to the analyses concerning criterion-related validity of the PARQ, normal and distressed groups (both adolescent and parents) were compared by t-tests in relation to the variables of age, years in education and socio-economic status. The t-test analyses revealed no significant differences between the normal and distressed subjects in relation to stated variables.

The criterion-related validity of PARQ was investigated by contrasting distressed and normal adolescents and parents first with MANOVA and then with MANCOVA in which conventionalization scale was used as the covariate. Since using the conventionalization as the covariate has led to a different pattern of significance, the MANCOVA results are reported here.

There were significant multicovariate effects of normal and distressed adolescents for the Skill Deficits/Overt Conflict scales, $F(16,204)=2.37, p<.01$; and the Family Structure, $F(5,234)=3.21, p<.01$. Distressed adolescents reported more global distress, less positive communication, less effective problem solving skills, more disengagement, more school conflict, more sibling conflict, more father/mother coalitions and more somatic concerns than did the normal adolescents (Table-5).

Analyses of the Skill Deficits/Overt Conflict scales revealed significant multicovariate effect on normal and distressed mothers $F(8,216)=2.71, p<.01$. Distress mothers reported more global distress and more extreme expectations regarding malicious intent than did normal mothers (Table-6).

There were significant multicovariate effects of normal and distressed fathers for the Skill Deficits/Overt Conflict scales $F(8,177)=2.11, p<.05$; for the Family Structure scales, $F(7,188)=4.49, p<.001$; and for the Beliefs/Expectations scales $F(4,192)=3.01, p<.05$. Distressed fathers reported more school conflict, more coalitions, more triangulation and more extreme beliefs regarding perfectionism (Table 7).

DISCUSSION

The results concerning PARQ's internal consistency, factor structure and criterion related validity suggest that PARQ could be used by researchers and clinicians as a reliable and valid instrument in assessing Turkish parent-adolescent relations.

The results of the study are consistent with Robin, Koepke and Moye's (1990) findings. The relatively lower Cronbach alpha coefficients in both the present and the original study of PARQ belong to the scales of

Beliefs/Expectations that have relatively fewer items. As Robin et. al. (1990) has argued, the internal consistency of Beliefs/Expectations scales could be improved by adding more items to the scales. Since beliefs and expectations have been considered only very recently in parent-adolescent interactions, future research may concentrate on identifying new cognitions that may effect family relations.

Results of the factor analyses supported (Robin and et al., 1984; 1985; 1989, 1990) behavioral family-systems model in that three factors extracted were consisted both with the theoretical constructs and the results of the original factor analyses of the PARQ.

The observed differences in factor loadings of the Turkish sample might have stemmed from cultural differences. Coalitions scale, for example, loaded on the first factor labeled Skill Deficits/Overt Conflict, suggesting that the alignments in the family could provoke conflict between the family members. In the

same way, the tendency of the Turkish parents to attribute their children's disobedient behavior to malicious motives was found to be loaded on Skill Deficits/Overt Conflict, indicating that the parents' cognitions may play an important role in the development of conflict between adolescents and their parents.

Criterion-related validity analyses have revealed significant differences between normal and distressed groups. However, when conventionalization was controlled, these differences have decreased. Although the family members' tendency to perceive and/or present their families in a favorable way was not observed in Robin et. al.'s (1990) study, the results of the present study indicate that the Turkish subjects, especially the parents, tend to perceive and/or present their families in the best light. Conventionalization tendency of the Turkish parents demands further research, especially in relation to its function in the assessment of the family